

JÄRVA TEATAJA

NR. 147. TEISIPAEVAL, 21. DETSEMBRIL 1943. A.

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— koos. • Toimetuse ja talituse: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tšäpäräval kl. 8—12. Talituse avatud tšäpäräval kl. 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja Kirjastus Eesti Ajalet

3. AASTAKÄIK. ÜKSINUMBER 5 PENNI

Vihaseis tõrjevõitlusis hävitati 259 bolshevike tanki

Vasturünnakul Korosteni võitlusalal ja Beresina ruumis vallutati tormijooksuga asulaid.— Edukaid tulemusi Ida-Bosnias

Führeri peakorterist, 20. det. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab: Hersoni sillapeal teostasid nõukogud ka eile arvukaid tulutuid rünnakuid. Pikema vaheaja järele jätkasid nõukogud tugevat ja väike- ja soomusjõududega oma rünnakuid Nikopoli sillapeast ja Dnjepropetrovskist edela pool. Nad tõrjuti vihas- tes võitluses, kohalikud sissemurru- riivlati. Eduka omapoolse vasturünnaku juures tekkis lõuna pool Nikopoli raskeid tankidevõitlusi. Seejuures hävitati 69 vaen- lase tanki.

Kirovogradi juures kestab äge võitlus edasi. Nõukogud tõrjuti kõrgeste kaotuste- ga tagasi ja hävitati arvukalt tanke. Meie tankid murdsid läbi lõhest tugevast vaenla- se tankitõrjetõkkest ja vallutasid tähtsa kõrgustkõrgete tagasi. Üksnes ühe armees lõigus hävitati 147 vaenlase tanki.

Kohalikkudel vasturünnakul Korosteni võitlusalal ja Beresina ruumis vallutasid meie väed mõned asulad tormijooksuga.

Ida pool Vitebskit püüdsid nõukogud tugeva kahuritule ettevalmistuse ja arvu- kate tankide toetusel meie rünnakud läbi murda. Nad tõrjuti rasketes võitlustes ta- gasi. Mõningad sissemurru rünnakud. See- juures hävitati 43 nõukogude tanki või muudeti nad liikumisvõimetuks.

Lõuna ja loode pool Nevelit jätkas vaenlane oma läbimurrukateid ka eile. Nad nurjusid vihases võitluses. Mõned lä- bimurruvad vaenlase võitlusüksused hävita- ti või võeti vangl. Meie väed vallutasid vasturünnakuga tagasi asulaid ja said saa- giks kahureid.

Lõuna-Itaalia rindel teatatakse ainult kahuriväe- ja lõõgihüüde tegevust.

18. ja 19. detsembril kaotas vaenlane Vahemere rannas 14 lennukit.

Ida-Bosnias suruti ebasoodsate ilma- sti- ku- ja maastikuolude juures tugevad kom- munistlikud jõud kaitseas rünnaku koku- ja hävitati või aeti latali. Vaenlane kaotas enam kui 3000 meest surmatusena ja 2688 vangl. 24 kahurit, üle 100 veomasina, nende

hulgas tanke ja soomuslaureautosid, samuti ka suured hulgal jalaväerüü, laskemoona ja muud sõjamaterjali saadi saagiks.

Vaenlase lennukõrused ründasid eile uuesti Innsbrucki linna. Ägedates õhuvõit- luses Alpi kohal ja õhetõrjekahurite tõrjetules tulistati alla, nii palju kui senini kindlaks tehtud, 20 vaenlase lennukit.

Saksa lennukid heitsid mõõdundu õbi ja tänaõel hommikutundidel raskekaliibri- lise pomme üksteismärkidele Kagu-Ing- lismaal. Üks oma lennuk läks kaduma.

Enamlaste suured kaotu- sed Leningradi all

Leningradist lõuna pool ründasid Nõu- kogud nel päevil rügemenditugevuste jõu- dadega ühe Württembergi-Badeni grena- deripataljoni positsiooni. Rünnakul val- mistati ette pool tundi kestnud kahuri- ja granaadiheitjatele. Hoolimata grenaadi- de viasat vastupanust õnnestus ründajal meie positsioonidesse sisse murda. Kohe võitlusepealest reserv saigse aga sisse- murrukohta ja võitla kaotatud positsioonid raskes 55 ja päeva kestnud lahingutõl- luses uuesti tagasi, olles enne seda kahur- ja ja- laväerelvade tulega purustanud vaenlase võitlusasasid reservid.

Nõukogude kaotused olid väga suured: nimekt 500 surm, hulk vange, peale selle 21 kuulipildujat, üle 2200 käsirelva, mõned granaadid, soomuspüssid ja muud sõ- jamaterjal. Meie grenaadid oma kiire te- gutsemisega ajasid nurga enamlaste kavat- se, alustada rünnakut positsioonist suu- maid pealetungioperatsiooni.

Rumeenia vastus Hullile

Võitlus käib riigi olemasolu eest

Bukarestist, (DNB). „Timpul“ aval- dab vastuseks USA riigisekretäri Cordelli Hulli ähvardustele Rumeenia aadressil artikli pealkirja all „Meie võitlus mõte“. Ookeani tagant ja mujaltki piduliku hoiatuse toonis saabusid ultimatiivsed hoiatused, ütleb ajaleht, kuuluvad „närvidesõja“ mõiste alla. Rumeenia võitlus oma sõjaväe rahvuslikku mõtet. Rumeenia ei alustanud rünnakut, vaid teda rünnati. Rumeenia ei ahnitsenud maid, mis talle ei kuulu, vaid temalt rõ- viiti pinda ja ei oleks palju puudunud, et kogu ta riiklik olemasolu ei oleks kokku varisenud ülivõimsa surve all.

„Et mitte hukkuda, et oma rahvastikku olemasolu kaitsta, pidi rahvas tõusma ja astuma kui üks mees saatustlikku võitlusesse elu ja surma peale,“ lõpetab „Timpul“.

Jaapani õhujõud võitluses Tshungkingi varustusolude vastu

Tokioist, (DNB). Võitluses Tshungkingi varustusolude vastu Indist saabusvat õhu- teed kaudu saavutatud Jaapani õhujõud kei- serliku peakorteri teatel oktoobri keskelt alates järgmisel tulemusel: 41 vaenlase lennu- kit, nende hulgas 14 suurt transportlennu- kit ja 22 suurlennukit, tulistati alla või vi- gastati. Jaapani kaotused ulatuvad 9 len- nukile.

Belgrad ja bandiitidepealik Tito

Belgrad, 18. 12. (DNB). Niinimetatud „Jugoslaavia“ komitee moodustamise puhul bandiitidepealik Tito poolt avaldas Serbia valitsus teadaande, milles ütleb: „Ivan Ribari ja Josip Brozice kommunist- lik kliik, mis moodustati endise Jugoslaa- via maale, ei oma selleks mingit õigustiku ja poliitilist alust, et kõnelda serbia rahva nimel. Moodustatud Moskva ülesand- ja toetatud Londoni ja Washingtoni poolt eesmärgiga, luua kommunistlikku toetus- punkti aladel, mida Nõukogude Liit tahab endale ahnitseda, see on nõudamatu „Jugoslaavia valitsus“ tõeliseid vaid kogu kutselisi kurjategijaid Moskva teenistuses.

Nad ähvardavad oma jäledate tegudega kõigi Balkani rahvaste rahu ja olemasolu, eelkõige aga serbia rahva oma, kes võitleb oma rahvuslikus ruumis kommunistliku hä- daohu vastu.

Uputati 6 Nõukogude allveelaeva

Neveli rindel löödi vaenlase tormijooksud veriselt tagasi. Kirovogradi juures jätkub Saksa vasturünnak

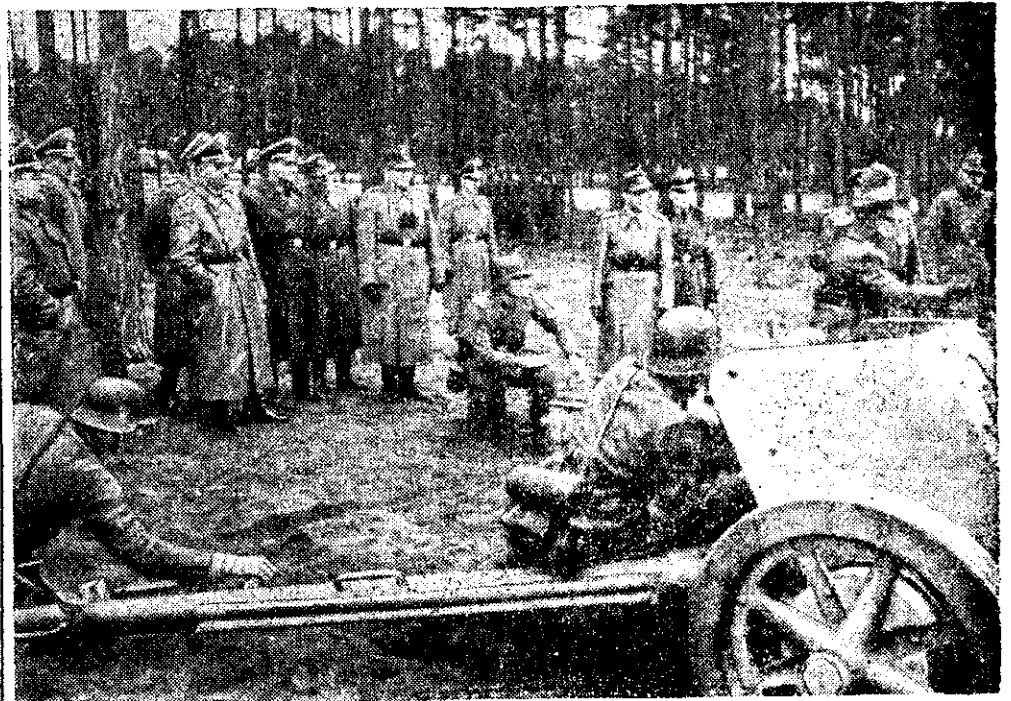
Führeri peakorterist, 18. detsembril. Sõ- jajõudude ülemjuhatus teatab: Toetatuna tankidest ja lahingutõnnukeist jätkasid enamlasted oma rünnakuid Hersoni sillapeale. Nad löödi veriselt tagasi.

Kirovogradi juures nurjusid ka eile ras- keis võitlusis arvukad vaenlase rünnakud. Meie vasturünnakud murdsid enamlaste visa vastupanu ja saavutasid ettenähtud eesmä- rgi. Seejuures hävitati 54 vaenlase tanki.

Eelmiste päevade raskete kaotuste tõttu sooritas vaenlane Zibini ruumis üksnes nõrgemaid rünnakuid. Tõhusa suurüritule- ga aeti latali jalaväe- ja tanki-kõondusi.

Lääne pool Kriševit nurjus mitu enam- laste rünnakut suurte veriste kaotuste- ga vaenlasele. Vasturünnakul likvideeriti üks väike sissemurrukoht.

Lõuna ja loode pool Nevelit ründasid enamlasted ka eile peagu vahet- pidamata meie positsiooni. Kohalikud sissemurru- riivlati. Vaheldusrikkas ja vihasis võit-

Reichsführer SS Himmler külastab üht SS-vabatahtlike mägidiviisi. (PK-sõjakirjas. Egen. Wb.)

Eesti rahva eluvõitlus

Selle nimetuse all avati äsja Tallin- na kunstihoones näitus, mis käsitleb meie rahva päritolu eelajaloolisest perioodist alates, tema pidevaid raskeid võitlusi olemasolu eest, tema töö ja saavutuste uhkeid võite, mida kordu- valt on idast tulnud laavinud pihusta- nud.

Vaadeldes ekeponaate eestlaste esi- vanemate tarmukast teostatust ning uhkelt peetud kangelasvõitlusi ja sõ- jaretkest kõikide maad ohustanud vaen- laste vastu, tekib südamesse enesetun- de tõus. Ajaloo aastasajad ja tuhanded annavad oma otsuse rahvaste eluõiguse kohta. Ja siis näitusel, kus eesti rah- va ajalugu on reljeefelt esitatud ava- likkuse kohtule, viib igaüks kaasa ven- de, et eestlaste põline tõug on lõpma- tud korrad raskest katsumisist jälle selja sirgu ajanud ning tõendanud oma eluõigust.

Veel midagi torkab sellel näitusel eriti silma. See on tegur, kelle pidev eestivaenuline teotsemine on teinud meie rahva eluvõitluse eriti raskeks ning tapluslikuks. Välja arvatud eel- ajalooline aeg, kus esivanemad põtrade jälil tungisid edelast põhja ja oma kõr- ge kultuuriga siin- ja sealpool Peipsit isandaina käitused, on ajaloolisel ajal pealesurruva vastase pideva arvulise tu- gevnemisega tekkinud tegur, mis pide- valt meie esivanemaid sunnib sõjatap- reid kätte võtma — idavaenlane.

Moskoviitide aasialikud jõudud on perioodiliselt tükkinud Eesti ja Liivi randa- dele, Läänemere kallastele. Ning võit- luses nende metsistunud idajõukude- ga, kelles me tänapäeval bolshevismi ära tunneme samades julmades laasta- mismeetodites, on karastunud mehine eesti mees — ühes käes adrakurg, teis- ses tapper töö ja kodu kaitseks.

Eestlaste põlise idanaabri maa on alati olnud hõredasti asustatud. Ent to- hutud maa-alad pole vähendanud tema määratud võimuha ja isu vallutusteks. Olgu need Moskoovia suurväed, tsaa- rid või nüüdsed bolshevistikud valitse- jad — kõik nad on kippunud Läänemerele.

Meenutagem Tartu, tollal veel Tar- batu linnuse vallutamist Jaroslavi poolt 1030. aastal, meenutagem Aleksander Nevski retke 1242. aastal, kus Peipsi jäälahingus langes tuhandeid oma maad kaitsvaid eestlasi ning kaasa võitlevaid rüütleid. Ürituse edaspidise halva arengu aga hoiab ära tatarlaste ekspansioon idast, mis seljatangar ähvardas Moskoovia vürste endid.

Niipea aga kui tatari ohjad Vene- maal lõtvuvad, algavad Moskvas otse- kohe uued sõjasõidu ettevalmistused Eestimaa. See on eelmänguks Vene Liivi sõdadele, kus meie kodumaal tuli kannatada täie raskusega aasialike jõu- kude halastamatuid ebainimlikkusi. Kroo- nikad kirjutavad, et nende jälil oli vaid tuhka, laipu ja vereojasid.

Nende sõdade lõpupäevilt on pärit ka meie metsavendlus, mis mõõdund bolshevistikul terroriaastal võitis jälle endale kaulusliku oreooli. Idast tul- nud jõukude vastu, kes kütõditasid ja tapsid jõledalt maisi ning lapsi ning lahkasid rasedaid, ühinesid esivanemad metsavendade jõukudeks, makstes kätte, kus aga said, nii et vaenlane hirmu- nult oma kindlustesse tõmbus.

Järgnenud Rootsi aja jooksul jäi pi- devalt püsima hädahoht idast, mis lõp- peski Peeter I „akna raumistega“, s. o. verise ja laastava Põhja sõjaga Eesti pinnal. Nii tühjaks ja paljaks laastas see sõda meie maa, et siin ei kostnud enam ei koera haukimist ega kuke kiremist. Idast tulnud vaenlase ülekaalu tõttu sautsid eestlased kau- aks ajaks viletsaimasse pärisorjusse.

Kuid ka see ei hävitanud eestlast ja tema traditsiooni. Maailmasõja lõp- pedes haarasid eestlased õiget momen- ti kasutamiseks järele maasse peidetud rel- vad ning Vabadussõja draamatilises, ent võidukas käigus näitas talupoeg- si duri mõök oma kalevipoeglikku võim- sust. Juba siis oli Eesti eelpost bolshe- vismi vastu, peatades selle edasitungi läände.

Just oma kodu ja kultuuri kiirei- mas rajamishoos, ligi veerandsada aast- tat hiljem, tabas pettuse ja üle jõuga relvastatud idavaenlane, kelle seekord- ne pale peitus bolshevistikus rezhiimis, uuesti Eestit.

Eestlane, kes sajandite jooksul kog- us südamesoppi sappi idavaenlase nur- jatuste vastu, kogus selle nüüd ääreni täis metsiku terrori tõttu, mida 20-ndal sajandil bolshevikud sooritasid sama osavusega kui nende esivanemate jõu- guki.

Rahvas ei unustanud vaenlase vanu roimi. Ei unusta ka uusi ilalgi. Mehed läksid adra tagant metsa, et metsaven- dadena esivanemate eeskujul võidelda vaenlase vastu oma kodude ja pere- kondade kaitsmiseks. Ning kui siis vaevalt aasta möödudes, läänest, kus kunagi meie esivanemad põtrade jäli siia põhja tulid, pääsime koitis, sii alustas eestlane vabastajaga koos uu Vabadusvõitlust.

Igipõlises „eluvõitluses karastunud sõdurivaim polnud eesti talumehes ega ka tema linna siirdunud järeilijais kustunud. Ader käib jälle sügavamalt kui kunugi enne ja tapper välgub eesti vabatahtlike julgeis kätes idarindel. Ning need saavutused ja kangelas- teod, mida on teinud legendaarne Narva pa- taljon kaugel Ukrainas, Eesti vabataht- like brigaadi rügemendid Neveli ruu- mis ja eesti idapataljonid põhjarindel, seisavad väärilisena nende kangelas- tegude kõrval, mida saatsid korda meie vaprad rügemendid Vabadussõja võit- lusrikkail päevil.

Praegune suur heitlus ida ja lääne vahel on eesti rahva eluvõitluse otsus- tavaks faasiks. Seepärast on praegu tähtsaim õige relv õiges käes, sirgjoone- line ühtekuuluvusvaim kõigi eestlaste ühiskonnas.

J. K.

Loode pool Nevelit tekitati vaenlasele raskeid kaotusi

Hävitati 41 nõukogude tanki. Ajavahemikus 16.—18. detsembrini hävitati 52 nõuk. lennukit

Führeri peakorterist, 19. det. Sõjajõudu- de ülemjuhatus teatab: Hersoni sillapeal varieesid korduvad vaen- lase rünnakud kõigi relvade tules veriselt kokku.

Ruumis Kirovogradi ees sunniti eile surja ajada kõik nõukogude kaotuste- murda meie positsioonidest. Omapoolsed vasturünnakud võitsid uut pinda.

Edela pool Shobini nõrgenes võitluste- gevus. Üks kohalik sissemurru puhastati vas- tulõõgiga. Nõukogude uued vägedekoonda- mised purustati mõjuva kahuritulega.

Lõuna pool Nevelit nurjusid rasketes võitlustes kõik vaenlase läbimurrukatsed. Loode pool linna ründab ta tugevate soo- musjõudude toetusel kasvava ägedusega. Meie visalt võitlevad väed hävitasid siin 41 nõukogude tanki ja tekitasid vaenlasele ras- keid veriseid kaotusi.

Meie võitluses osutas erilist tublidust Põhja-Saksa 290. jalaväediviisi kindral-leit-

nant Heinrichsi juhtimisel ja Pommeri 122. jalaväediviisi kindral-leitnant Chilli juhti- misel.

Ajavahemikus 16.—18. detsembrini hävi- tasid õhujõud 52 nõukogude lennukit. 2 oma lennukit läks kaduma.

Rünnakvõitlustes loode pool Zhitomiri 9. ja 10. detsembril paistis ebatavalise vapru- sega silma leitnant Schumacher, kompani- juht ühes jalaväerügemendis. Ta leidis oma kompanii eesotsas kangelasurma.

Lõuna-Itaalia rinde läänelõiguse oli ka eile rahulik.

Aadria rannikul vallutati üks tähtis kõr- gustikpositsioon meie vägede poolt tagasi. Vaenlase vasturünnakud tõrjuti tagasi kõr- gete kaotustega. Võitlused on alles käimas.

Sõjalaevastiku julgestusõidukid ja ühe konvoi pardarelvad tulistasid Lääne-Prant- susmaale rannikul alla 3 ründavat vaenlase pommlennukit.

USA sõttaastumise tõeline põhjus

Üks ameerika ajakiri paljastab jänkide imperialismi

Stokholmist, 18. 12. (DNB). Ameer- ica ajakiri „St. Louis Globe Democrat“ suunab, nagu „Folkets Dagblad“ New-Yor- kist teatab, ägeda rünnaku Ameerika sõtta- astumise tõeliste motiivide võitlusise vas- tu. Ajaleht kirjutab: „Meie usume tänapäe- val, et võitlume ideaalide eest. Tükk aega tegelesime Atlandi deklaratsiooniga, lasime selle aga langeda. Ükskõiks on ainsaks lahenduseks, mida kapitalistlikud maailma- parandajad leiutavad, niipea kui oleks tar-

vis oma utoopiate teostamiseks asuda. Ang- lo-ameeriklaste hirm selle ees, et rahvus- eotsialistliku Saksaamaa sotsiaalreformid võik- sid avada nende endi 1881iste silmad kapi- talistlikkude härrade kavatsuste kohta, ole- vat USA sõttaastumise tõeliseks põhjuseks. Kapitalistide lubadused ei olevat midagi muud kui pettus ja vale. Nad mobiliseeri- vat oma ainsali reserve ainult selleks, et pähista oma kapitalistlikku maailmakorda.

Saksamaa omab stabiilseimat majan- dusindeksi

Isegi inglased ei salga seda

Genfiist, 18. 12. (DNB) Inglise majan- duseajakiri „Statist“ avaldab huvitava kokku- võtte üksikute maade elatiskulude kohta. Arvad kehtivad 1943. a. teise poole kohta võrrelduna 1939. a. esimese poolega, osuta- des järgmist elatiskulude tõusu:

Türgi 274%, Palestiina 237%, Iraan 203%, Bolivia 206%, Island 145%, India 93%, Soome 86%, Tšehhi 84%, Costa Rica 67%, His- paania 66%, Iiri 59%, Norra 50%, Rootsi 50%, Mehhiko 49%, Šveits 49%. Jaapan 39%, Inglismaa 28%, USA 24%, Argentiina 21%, Kanada 18%, Uruguay 14%, Venetsue- la 14% ja Saksamaal 11%.

Lausa väljastpool võistlust on elatiskulu- de tõus Tshungking-Hiinas, mis juba 1942. a. augustis oli 2148%. Mis puutub Ibero-Ameer- ica maadesse, siis nendib ajakiri, et seal

märgata elatiskulude pidevat tõusu.

Kui siin inglise majandusstatistikud pea- vad kinnitama, et Saksamaa omab stabiilse- mat elatistaset, siis võib see maailmate olla mõõdupuue, kuidas valetab Churchill koos oma agitatsioonijuttudega, kelle kujutluse järele Saksamaal valitseb kaos. Kõigile neile valetajatele ja võltjajätele annab inglise aja- kiri kõrvakiili.

Maailma pikem lennuliin

Stokholmist, (DNB). USA sõjami- nisteerium teatab, et praegu on pikemaks õhuvõistluse ja liiklusliikluse lennuliin Pattersoni (Ohio) ja India vahel. Esi- mense edasi-tagasi lend sooritati sel liinil 12 päevaga.

Riketeperandajate rühm suuskadel otsib telefoniühenduse katkemise põhjuseid. (PK-sõjakirjas. Zimmermann. GD.)

Jaan Gnadenteich uueks Järva praostiks

Järva-Jaanis toimus Järva praostkonna õpetajate konverents ja praostkonna sinod. — Usulu näitab tõusu

Järva-Jaanis peeti 14. det. a. a. Järva praostkonna õpetajate konverents ja 15. det. a. a. praostkonna sinod. Konverentsist võttis osa kõik praostkonna õpetajad peale Rakke õpetaja. Ettekannetega esineb õp. M. Saar „Kuidas võita herilased kirikule“, huna praost k. t. õp. J. Gnadenteich andis ülevaate kiriku praegusest olukorrast ja tulevikku väljavaadetest. Õpetajate konverents leidis, et tuleb erilist rõhku panna praegu laste ja noorte usulisele kasvatusel, kuna usundituse tundide arv koolis on üldiselt väike. Samuti konstateeriti, et sõja-aastad on meile rahva kõhla elu juba tunduvalt alla viinud ja siin ei saa kirik ja õpetajad üheksikult pealt vasdada, vaid tuleb teoga ja sõnaga moraali tõstmiseks kaasa aidata. (Konverentsi õhtul oli kohalikus kirikus jumalateenistus, kus teenisid õpetajad M. Saar, P. Nõmmik, E. Kõrv, E. Paldra ja L. Vahter.

15. det. kell 10 h. algas Järva praostkonna sinod, millest osa võttis üle Järvamaa 21. saadikud. Sinodit juhatas praost k. t. õp. J. Gnadenteich, kellele abiks valiti õp. A. Aare, J. Jaanist. Tähtsimateks päevakorra punktideks olid praostkonna 1942. a. aruanne ja valimised. Aruandest nähtus, et võrreldes 1941 aastaga on koguduste elus märgata tõusu, vaatamata sellele, et sõja aeg. Nii on tõusnud armulaulu käijate arv — 1941. a. 6880 in. ja 1942. a. 8570 in. Lapsi on ristitud 981 ja maetud surnuid 422 m. ja 383 n., kokku 815 in., üle 80 a. said vana 49 m., ja 93 n., kokku 142 in. Kõige vanem mees oli Tapa kogudusest 93 a. ja 5 k. ja kõige vanem naine Ambla kogudusest — 100 a. 2 k. Leeritati 880 noort ja laulatati 249 paari. Kirikus käimine oli rahuldav. Liikmemaksjate arv on tõusnud ja samuti on armastuseanded olnud suured. Kõige enam on armastuseanded antud Rakke kogu-

dues. Liikmemaksu suuruse oli meesl. Rmk. 4. ja naistel Rmk. 3.-, väljaarvatud Järva-Jaanis kogudus, kus liikmemaksud on jagatud klassidesse vastavalt isiku sissetulekule. Majanduslikke raskusi pole olnud ühtki koguduses. Vähib tähelepanu, et vaatamata ehitusmaterjali puudusele, on paljud kogudused suutnud siiski märkimisväärsed remonte läbi viia. Näiteks Türi ja Ambla kogudused, kus kirikud said raskesti sõjas kannatada.

Sinodil valiti praost, abipraost, noorsoo-õpetaja ja kirkukogu saadik. Praosti kandidaatideks seati üles õp. Jaan Gnadenteich Tapa ja õp. Peet Nõmmik Türit. Viimane loobus. Praostiks valiti õp. Jaan Gnadenteich. Abipraostiks valiti õp. E. Kõrv Järva-Peetrist, noorsooõpetajaks L. Vahter Järva-Jaanist ja kirikukogu saadikoks Ants Aare Järva-Jaanist.

Peale valimisi esinesid ettekannetega õp. E. Paldra „Kristlikkude kommete kasvatast tähtsusest kodus, koolis, kirikus ja vaimulikel talitustel“ ja õp. E. Kõrv „Usuliskõhla kasvatus ülesandest koguduses“.

Sinod lõppes jumalateenistusega kirikus, kus jutlustasid praost J. Gnadenteich ja õp. A. Eller-Koerust ja pidasid liturgia õp. E. Paldra ja L. Vahter. Jumalateenistusest võttis osa rohkesti rahvast.

Uus Järva praost Jaan Gnadenteich sündis 11. det. 1904. a. Tartumaal Võnnu kihelkonnas veskipidaja pojana. Alghariduse sai Tartus. Lõpetas 1924. a. H. Treffleri gümnaasiumi ja astus samal aastal Tartu Ülikooli usundteaduskonda, mille lõpetas 1929. a. 29. mail. Oli proovialast praeguse vikaarpiiskopi praost Johannes Oskar Lauri juures. Konsistooriumi eksamid pro ven. cononandi ja pro ministerio sooritas 11. nov. 1929. a. ja õnnistati õpetaja ametisse 16. veebr. 1930. a. Piiskoplikus Toomkirikus. Oli alul Valga

praostkonna vikaarõpetaja ja kutsuti siis 6. apr. 1930. a. Tapale ase-tähtsaks õpetajaks. 28. juulil 1930. a. valiti õp. J. Gnadenteich Tapa Jakobikog. õpetajaks. 1931. a. algas Tapa Jakobikogudus oma kiriku ehitamist. Siin näitas noor hingekarjane üles suurt organiseerimisvõimet ja armastust oma maa, rahva ja kiriku ning Tapa Jakobikoguduse vastu. Juba 28. nov. 1932. a. esimesel Kristuse tulemise pühäl õnnistati uus nurgus Tapa Jakobik kirik. Praegu on Tapa Jakobikogudus elavamaid kogu Eestis ja Järvamaal.

Praost Jaan Gnadenteich on ühtlasi ka tubli koolimees. Nii on ta olnud Tapal alates 1930. a. algkooli usundõpetaja ja alates 1932. Tapa gümnaasiumi usundõpetaja. Tema poolt on kirjutatud mitmeid usundituse raamatuid koolidele. Alates 1935. a. oli J. Gnadenteich Tapa Soomusringi Rügemeendi sõjaväe õpetaja.

Õpetaja Gnadenteich on üles kaasanud uskliku kodus, mis on mõju avaldanud tema elukäigule. Oma usulistes vaadetes on J. Gnadenteich rohkem konservatiivne, seistes kindlalt piibli tõdede alusel.

Olav Roots juhatab kontserti Riias

Tallinna Ringhäälingu esimene dirigent Olav Roots sooritab praegu kontsertreisil Riiga ja Tartu. Tartus esineb O. Roots kahe kontserdil plaanist, millest üks koosneb Eduard Tubina kammermuusika helideist ja kus O. Roots mängib Tubina uue, temale pühendatud klaverikonserti.

21. detsembril juhatab Olav Roots Riia ringhäälingu avalikul kontserdil Suure Gildi saalis Schuberti 7. süfoniati c-duur ja Eduard Tubina 3. süfoniati d-moll.

Seega pakub Ringhääling arvukalt muusikasõpradele võimaluse kuulda tähelepanuvääriva eesti helitöö ettekannet parima eesti dirigendi tõlgitsusel.

Kiri

Mõni aeg tagasi, pärast ägedat lahingut Idarinde keskõigus, leiti surmasaanud punaväelase Sergei Albekovi sõduripiluasi taskust kirji. See oli kirjutatud tema naise poolt mõnigi määrdund, hallivärviisele paberitükile ning lõppes järgmiselt:

„... Millal ometi lõpeb sõda? Ees on jällegi talv. Seda talve ei jõua arvatavasti teegi üle elada. Mäa võin teha oma 400 rubla, mis teenin? Oleme ju kahekesi. Meil on naine pool kilo leiba kahe peale — kui kaua tuleb sellegi järele oodata, eile juba pealegi jälle ilma. Ning töö antakse — talidrikutäis haput, kiistritatolist suppi. Kui võrd olen ka nälgine, ometi see toit kibep kogu aeg kurgust tagasi. Pubekäeval käisin metsas eksi korjamas. Käisin läbi kogu Iljuškoje, Otdõhhi, Kratovo ning kogusin vaid pool kotti raagusid. Mets on praegu puhulm, kui oli kuul sõja puhkemiseni pühk-pargis. Kõik on ära korjatud. Eile püüdsid meie hoovi lapsed kusti kassi. Vaat, kus oli alles neil rõõmu... Tõndub, et oma kirjaga ainult teen sulle halba meeleolu, Serjoža, kuid pole midagi parata, kallis. Nii raske, nii tüme on kogu meie elu siin.“

Kirjal leidub ka saatja aadress — Marusjalt: Otdõhi raudteejaam, Lenini raudteel. See asub umbes 25 km Moskvast. Säärane on siis elu Moskva eeslinnas.

Viis auhinnatud noorsoo raamatut

„Eesti Kirjastuse“ noorsooramatute võitluse žürii tegi neil päevil oma otsuse, andes välja viis auhinda. Esimese auhinna sai Elmar Ramla jutustuse eest „Verivend“. Teine auhind anti Aleksander Kaskneemele jutustuse eest „Päevavaranna naaskel“. Kolmandat auhinda anti kolm ja nimelt: Jaanus Maisaarele jutustuse eest „Täitesmees“, Marta Siljaotsale jutustuse eest „Kodumaa hüvenc ning auks“ ning Gert Helbemäele jutustuse eest „Reaalkooli õpilane“.

Peale nimetatute soovitas auhinna komisjon kirjutada veel E. Paikre „Pallikuningas“ ja A. Arendi jutustuse „Omal jõul“.

Natsionaliseerimata krundid tagasi

Eesti pv. Kinnisvaraseis teatas neil päevil Tapa natsionaliseerimata krundiomaniקה, et neil on võimalus avaldusi esile anda krundide tagasiisaamiseks kuni 1. jaan. 1944. a. Avalduseplankette on võimalik saada Tapa notari juurest, kus antakse ka ülekerkivate küsimuste kohta seletust.

Kulutuli

Kokku talu perenaine pesi õuel parajasti põlmalõuapükki, kui eemalt metsast kostus mõningaid püspäuke. Ta astus ühevärvale ja jäi kuulatama. Ehmati ema samal ajal tuli karja saatmist. Nii nad jäid mõlemad viivuks juttu vestma. Ka Hirmuse tädi, kes oli sugulasi külastanud ja nüüd teel kodutulla naabervallas, jäi viivuks nende juurde peatuma. Kohendades paaritit sõlme ja pannes kingid teise näpu otsa, ta pidi hakkama juustsaas enda kalleid sugulasi taga rääkima, kes talle polnud raatsinud midagi suupärasemat kaasa panna teeleivaks. Samas tarretusid kõik kolm ja tädi jäi suu ammu. Taamal, metsatukas hakkas podisea kuulipilduja — samas, kust alles äja oli kuulda püspäuke. Hetke pärast teine — ja siis veel kolmaski.

Sünge pilguks seirasid naised üksteist ja keegi ei julgenud sõnakestki lausuda. Samas hakkas metra poolt kerkima tolmuammas, mis suure kiiruga lähenes. Lähemale jõudnud nähti tolmupilves hobust ja vankrit. Vankris istus aga Toimukuru vana oma linnasuvitajaga.

Naised küsisid temalt kahtlemat mõndagi, kui vaid Toimukuru peatuks. See aga keerutas ainult korra kubarat ja kadus vankrirataste alt üles keerlevasse tolmupilvesse.

„Oh sa armuajake ja elurase, nüüd on sõda küll jälle meie maal!“ ojgas äkki Ehmata ema.

„Küllap vana Toimukuru põgenes nüüd sõjatule eest“, helas Kokku perenaine.

Hommikuhämaruses alustavad grenaderid vastulööki ühes Dniepri rindeõigus. Hästi varjatuna ootavad nad ära meie raskete relvade tuleküüli lõpu. PK. sõjakirjasaatja Vorpaht — Schert.

Koolides algab jõuluvaheaeg 23. det.

Poolaasta töötulemused rahuldavad

Tänavune jõuluvaheaeg kõigis nii maal kui linnas tegutsesvatask, kute- ja algkoolides algab 23. det. ja kestab 3. jaanuarini 1944. a. Õppetöö lõpetatakse vastava päevakohase aktusega ja tunnistuste jagamisega 23. det. kell 12 päeval.

Kuna tänavune ennegjõulune õppepoolaasta oli lühem tavaisest, sest algas ju tänavu koolitöö tunduvalt hiljem, oli varemalt kavatsus tunnistused õpilaste poolaasta-hinnelega jagada alles veebruarikuus, millal selgusid õpilaste võimed vabest täielikumalt. Et aga õpilased on töötanud kogu aja pingeliselt ja lühikeste õppeaja jooksul on saavutatud rahuldavaid tulemusi, võimaldab õpetajatel juba praegu anda ülevaade õpilaste poolt tehtud töö tulemus-

test. Seetõttu jagatakse tunnistused tavallisel ajal enne jõulupühadele minekut.

Õppeaasta esimesel poolel on mitmetele rasku-tele vaatamata saavutatud rahuldavaid tagajärgi, isegi paremaid kui loodeti. Kui tänavu alustati õppetööd mitmete muredega, lahenedid need õppeaja jooksul kergemini, kui algul arvati. Õppetöö eel oli suureks kooliruumide vähesus, ja oli karta, et õppetöö tulemused kannatavad selle all, kuna kohati õppetundide kestvus tuli piirata 30 minutile. Kogemused aga näitasid, et õpilased läbisid tödeaga kasutatud intensiivselt ja tundisid võit-d üle täie töidusega, mille tulemuseks oli, et tänavune poolaasta töötulemustelt ei jää maha normaaloludes olnud õppeajast.

Töötajale pühadeks lisatasu

Idaala riigikomisari ar avaldanud teadaande 1943. a. jõulupühade ja aastalõpu gratifikatsioonide kohta Eesti, Läti ja Leedu Kindralkomisariatides.

Nagu mõeldud aastalgi, lubavad sõjamajanduse vajadused ka käesoleval aastal jõulupühade ja aastalõpu gratifikatsioonide maksmist piiratud ulatuses.

Avaldatud teadaande alusel võib nimetatud gratifikatsiooni maksta üksiku käitise kõigile palgasajale kokku kuul viimase lõppenud palgasaajana-ajavahemiku brutopalgasumma ühe neljandiku ulatuses.

Kogusumma jaotamisel üksikute töötajate vahel tuleb vastavalt arvestada truu teenistust, laimamat juhtimist, kõigi kohuste tähtsust, perekonnaseisu jne.

Töötajale, kes on horduvalt rikkunud töödistsipliini, eriti on horduvalt vabandava põhjusega tööt puudunud, ei või maksa gratifikatsiooni.

Eesti, Läti ja Leedu Kindralkomisariatides töötavad idatöölisel võivad saada sa-

matel alustel jõulupühade gratifikatsiooni kui nad 21. det. 1943. a. on kuulunud käitise juure vähimalt üks aasta. Õpilased võivad saada jõulupühade gratifikatsiooni kuni õppetöösse-ajaga suuruseni.

Avaldatud määruse rikkumist karistatakse rahalise korraldusrahvaga piiramat suurusel või trahvi sissenõudmatajämmeel arestiga.

Idaala riigikomisari eespool nimetatud teadaanne ei ole kehtiv avalikus teenistuses töötajate kohta. Nende kohta antak eri korraldus.

Shveitsi ei muuda põhiseadust

Bernist, 14. 12. (DNB). Shveitsi rahvusnõukogu võttis täisipäeval seisukoha põhiseaduse reviderimise küsimuses, mis viimastel aastatel oli horduvalt päevakorras. Rahvusnõukogu ühines liidunõukogu eitava seisukohaga.

Jõulurõõmu rindevõitlejate lastele

Tallinnas korraldatakse rida jõulupuid lüstele ja jagatakse kingituspakke

Lähenevate jõulupühade eel ning pärast pühi korraldatakse ERÜ-s ja Kutselõgude ning NSDAP kohaliku esinduse poolt rida jõulupuid rindevõitlejate ja langenute lastele, puudustkannatavate, lasterohkete ja väikepalgaliste perekondade lastele, haavatud sõdureile ja käitiste töötajale.

Kõigil jõulupuudel jagatakse lastele ning haavatud sõdureile kingituspakikesi ning neil toimuvad mitmesugused ettekannd.

Kingituspakikeste valmistamisel neiks jõulupuudeks on asutused ja eraisikud osutanud suurimat vastutulekut ja abi, annetades mitmesuguseid esemeid ja maiustusi, valmistades mänguasju ja aidates pakke koostada.

Tallinnas on jõulupuude korraldamise tähtsajad ja teostamiskavad juba

selgunud. Paljudel jõulupuudel toimuvad ettekannd viiakse läbi Tallinna teatrite ning Ringhäälingu tegelaskon na kaasabil.

Rindevõitlejatele kingituspakke

Tapalt lähe neil päevil teele esimene saadetis kingituspakikesi rindevõitlejatele. Esimeses saadetes on rohkem nimelisi pakke, mis saadatud omaette pooli. Järgnevat saadetistega lähevad teele kohaliku ERÜ ringkonnas ameti ja asutuste, käitiste poolt valmistatud jõuluvõitluspakikesed. Praegu on virgad käes ametis soojade esemete kudemise pakikesi siin tiendamiseks. Kohalik elanikkond on annetustega oma arusaamist ja poolehoidu täiel määral näidanud meie rindevõitlejate pühaderõõmu valmistamiseks.

See jntu päle tõusis lausast üle üks mees, keda eit esimese õhmiga ei näinudki. See oli tädiõp Ants, leegionär.

„Kulla inimene, mis loba sa nüüd ajad“, pöristas see nooruk päris mehehäälega, „kui juba vaeuane oleks meie piirides, kas siis mina veel rahulikult siia istuksin. Ei, tädikene, siis oleksin minagi, väikemees, relv peos piiril vastas, et siit sa, Vanjka, üle ei saa, kuul Eestis mehi ja mehepoegi leidub.“

Nii neude kuulujuttudega on: karjapoiss võib-olla teeb kusagil põõsa taga krõpsu, naised ajavad asja suvaks ja lõpuks kasvõi lüdvadki enda teatud hirmujutu eest pakk, tööd-teod aga jäävad vaenlase meelehääks lörril

Tulles tagasi jutu alguse juurde peamegi nentima, et selle kulutule süütsid karjapoiss. Leidnud metsast mõned padrunid, tuli neil mõtelse teha sõjakära. Padrunid heideti tulle, kus need lõhkesid, puupulkadega aga plögistati „kuulipildijad“.

Ja Toimukuru taat viia ainult linnasuvitajate rongile, sellest siis kibutaminegi, tolmupilv kannul.

Elo

Asutakse raie- ja veokohuslaste premeerimisele

Premeerimine toimub ühistel alustel põllunduses maksva punktide-süsteemiga

Metsaraieitööde õigesege teostamise huvides on idaala riigikomisariaadi vastava korralduse põhjal asutud raie- ja veokohuslaste premeerimisele põllumajanduses maksva punktidesüsteemi alusel.

Premiapunkte on õigustatud esama ainult need raiekohuslased, kes töötavad üles neile määratud raiekogused hiljemalt 15. jaanuariks 1944. a., ning veokohuslased, kes teostavad oma veokohustuse hiljemalt 1. aprilliks 1944. a.

Seni on metsaraieitöödel, mille hooaeg algas 1. oktoobril, raiekohuslaste ja isevurustajate poolt kokku üles töötatud umbes 25% sellest puude hulgast, mida on vajalik üles töötada kuni 15. jaanuarini 1944. a.

Tähtsaval raieitööde läbiviimisele mõjus novembri ebaõnne ilmastik ja oktoobris veel käimasolevad põllutööd.

Idaala riigikomisariaadi uue korralduse kohaselt premeeritakse 1943./44. metsamajandusaastal (1. okt. 1943. a. — 30. sept. 1944. aastani) metsatöökohuslaste ühistel alustel põllumajanduses maksva punktidesüsteemiga. Lähemal ajal saadetakse kõigisse metekondadesse üle maa blankopreemiasedelid, mis täidetakse metsatöötajate või tema poolt selleks volitatud isikute poolt.

Premiakaupade ostmiseks antavad preemiapunktid arvestatakse välja metsametallike poolt, kusjuures metsatööliste töötasust arvestatakse raieitööde ja muude raieitöödega osetest seotud töde puhul 7% ning veotööde puhul 5% riigimarkades välja ning nii saadud iga täierilgimark vastab ühele preemiapunktile. 0,5 rnk. ja rohkem loetakse seelõuress üheks täierilgimarkaks, kuna summa alla 0,5 rnk. jääb arvestamata.

Premiapunkte antakse ainult neile raiekohuslastele, kes täidavad neile määratud raiekohuseid hiljemalt 15. jaanuariks 1944. a. kusjuures suurendatakse ühtlasi neile antavate preemiapunktide arvu.

Veokohuslastel saavad preemiapunkte ainult need, kes teostavad neile määratud veokohustuse hiljemalt 1. aprilliks 1944. a.

Põllumajandusliit asub organiseerima maanoori

Eesti Põllumajandusliidu järgnevas töökavas pärast juhtiva ametkonna, nõukogu ja maakondlike juhatuste selgumist on maakondlike nõukogude koostamine. Sellele järgneb kobe liidu valijuhatajate ja vallanõukogude kindlaksmääramine.

Vallanõukogude tööst kutsutakse osa võtma peale põhikirjas ettenähtud liikmete ka tähtsamate kohapealsete põllumajandusega seoses olevate ühiste esindajad, mistõttu nõukogu peaks kõigiti olene kompetentseks asutuseks kohalike põllumajanduslike päevaküsimuste arutamiseks ja otsustamiseks.

Kui see osa liidu organiseerimistööst kord lõpule jõuab, kujuneb Põllumajandusliidule 4600-liikmeline tegeleskonna kaader.

Naisetapmine Valgjärves

11. det. keila 14-15 vahel tappis Valgjärve vallas Vastse-Otepää vallimees elav Nikolai Viljat oma eadusliku naise Ella Viljati. Emata jäi 6 last 8-1a. 7 kuu vanu-seni. Mõrv sooritas too kake kirvehoobiga naise pähe. Mõrv toimus perekondlike lahk-helide motiividel.

Pärast tapmist läks mõrv kohaliku Omakaitse liikme juurde ja teatas sellele oma teost. Ametlikul uurimisel sündmusepaigal selgus, et tapmine on toimunud ette-kavatsetult, kuna tapja pooli on selle kohta kiri maha jäetud. Mõrv vahistati.

Harju- ja Läänemaa mõldrid olid koos

Tallinnas toimus neil päevil Harju- ja Läänemaa mõldrite kokkutulek, et arutada veskite tegevusega seoses ole

võrdluseks siia juurde võib tuua, et oma-riikluseaegse Põllutöökoja tegeleskonna kaader koosnes 1100 isikust.

Ühe ülesandena on liidu töökavasse võetud ka maanoorte organiseerimine, mille kohta peetakse praegu läbirääkimisi noorte peastaabiga. Kuna omaaegsed maanoorte ühingud ei tegutsenud juriidiliste isikutena, siis ei saa nende tegevust praegu elustada. Maanoorte koondamiseks tuleks seega leida uua ja ajendotele vastav moodus.

Põllumajandusliit on leidnud endale eist-algeed ruumid Tallinnas, Lai t. 34 asuva maja teisel korral, mis seni olid asundus-ameti kasutades. Ruumidele tehti hädavajalik remont ja on saadud soetada ka uut mööblit.

vaid küsimusi. Koosolekul tehti teatavaks, et veskite tegevuse korraldajaks on määratud Harjumaal F. Peterson ja Läänemaa osas H. Järbach, Märjamaalt.

Kokkutulekul arutati üksikasjalikumalt jahvatamise kohta käivate eeskirjade tõlgitsemist ja nende rakendamist.

Imastu ümbrus elektrifitseeritakse

Praegu toimuvad Imastu ümbruskonna külad nagu Männiküla, Lokua ja teiste kiired tööd taludesse elektrivõrgustuse eisevitiimiseks. Osa haruline on juba valmis, millised tööd teostati ühiselt talgute korras. Raskusi on materjalide saamisega, eriti aga installatsioonimaterjali osas. Het tahtmise ja organiseerimise juures on ka sellest üle saadud, ja nii võivad paljud talupidajad jouludeks elektrivalguse majja saada.

Riigiloomakaitse Seadus Saksamaal

Saksa moodsa loomakaitse 10-aastase juubeli puhul

Leidub veel ikka kaasaegseid, kes loomakaitse püüdeid seovad ülearuse ja iganenud mõistega ja arvavad kogu asjast üle saavat kulunud lõkkausega, et oleks parem asutada enne „inimkaitsele“. Kes esitab selliseid arvamisi, tõendab oma ekslikku otsusega, et tal ei ole tänapäeva loomakaitse olemusest ja ülesannetest vähimatki aimu. Küll leidus varasemas loomakaitse liikumises mõningaid väärkasve, mis tulid asjale rohkem kahjuks kui kasuks, ja see asjaolu võibki olla põhjuseks, miks loomakaitse sattus halba kuulsusse. Mõned profiiditootjad uskusid siin leidnud olevat soodsa tegevusvälja, teised kasutasid võimalust väljapaistmiseks, vajades organisatsiooni ainult väliste sildina. Tihti olid vastavad seltsid ka liigse sentimentaalsuse tallermaks. Kõik need kahjustavad väärtused on tänapäevane loomakaitse põhjalikult ja lõplikult likvideerinud.

Nagu toona, nii lähtub ka tänapäevalgi loomakaitse aade eetilistest püüdest, anda meid tummale kaasolendile oma koht eluruumis, mis talle täie õigusega kuulub. Loomakaitse eeldab tähelepanelikkust ja austust elu suhtes. Olgem rüütellikud ja õiglased oma kaasolendite vastu, kes teenivad meid elu ja surmas! Meie suurimad ja parimad pead manitsevad meid üha uuesti, et armastust loomade vastu võib pidada ühe rahva kultuurilise taseme mõõdupuuka. Juba vanade germaanlaste juures oli lugupidamine kõige elava vastu iseloomustavaks tunnuseks, nii et loomade armastamine on germaani rassi ringkonda kuuluvate rahvaste hulgas tingitud tõeliselt. Sellega olid loodud eeldused, et loomakaitse arenes Saksamaal tähelepanuväärsele kõrgusele, ja me võime õigusega väita, et uue loomakaitse seaduse läbi omame parimat loomakaitset maailmas.

Kuna varem peeti looma ainult siis kaitset vajavaks, kui looma piinamine äratas avalikkuse pahameelt, kaitseb uus seadus looma ta enda pärast. On vähetuntud, et loomade kaitseks anti õieti kolm seadust. Kuna looduskaitseseadus kaitseb maastikku tervikuna, selle hulgas ka kõiki olendeid ja taimi oma laadis, võtab jahiseadus oma erilise kaitse alla loomad, kellele peetakse jahiti. Loomakaitse seadus kaitseb aga loomi kui tunduvaid olendeid üldiselt

ja seaduseandja ei tee vahet jahi- ja teiste loomade, metsikute ja taltsate või kasulikkude ning kahjulikkude loomade vahel. Selles seaduses kindlustatakse igale loomale õigus, et teda tuleb kohelda korralikult ja õiglaselt. Edasi toetati loomakaitse seadust ja rajati sellele tugev alus sügavaleharavate määrustega, millistest olgu esile tõstatatud tapaseadus, raudtee- ja tänavaliikluse määrused.

Loomakaitse alad ise koondati Riigiloomakaitse liidu kui saksa loomakaitse tipporganisatsiooni kätte, milline seisab Frankfurdi ülemlinnapea riiginõunik dr. Krebse eduka ja teguvõimsa juhtimise all. Frankfurti Maini ääres on sellega saksa loomakaitse residentsiks ja südameks. Kõik loomakaitse seltsid seisavad Riigiloomakaitse juhtimise all ja õttavad viimase näpunäidetel. Oma kümneaastase tegevuse kestel arendas Riigiloomakaitse liit mitte üksnes väga õnnistusraskest tegevust meie tummade kaasolendite hüvanguks, vaid noor organisatsioon suutis läbi viia ka mõningaid tähtsaid abinõusid, millistest siin nimetagem kaksiklikke kaotamist, sõjahobuste müügikorraldust, määrust kehtekoerte paremaks hooldamiseks, eeskirja väikeloomade puuride suuruse üle, korraldust veokoerte pidamise kohta, loomade loomise keeldu, teatavaid linnukaitsesid.

Loomakaitse õilsamaks kohuseks on kaitsta loomi häda ja viletsuse eest ja jagada loomade piinajale karistust. Milline uskumatult kõrge majanduslik tähendus langeb osaks praktilisele loomakaitsele, on ka veel olevikus laiemalt ringkondadele vähem tuttav. Siiski annab just see majanduslik tähtsus liikumisele massiivse aluse. Kui me mõtleme sellele, mida loomakaitse üksnes maal korda saadab selgitud, õpetuse ja tegelikkude juhiste kaudu talide parandamiseks, kahja- ja sõrahoiu suhtes, loomade eest hoolitsemise ja aretuse alal, tapamajade ja loomalaadade kontrollimisega, õige rakendamise õpetamisega, sõidukursustega, parasiitide hävitamisega ja linnukaitses, siis saab ka eemalseisjale selgeks, et ajakohane loomakaitse tähendab täisväärtuslikku majandamist. Loomakaitse hooletus on tänapäeval suur osa saksa rahvuslikust varandusest miljardiliste väärtustega, ja sel põhjusel ei oma ta mitte üksnes

tähtsust, vaid temas tuleb näha tähtsat relva võitluses saksa rahva tootlusvabaduse eest.

Kõik need tagajärjed osutunuks võimatuks, kui kümme aastat tagasi ei oleks antud Riigiloomakaitse seadust, sest alles see mõjuv abinõu andis saksa loomakaitsele kindla selgroo. Ühtlasi tuleb selles näha saksa loomakaitsetegelaste aastakümnete pikkuse tõsise tegevuse töö riikliku tunnustust. Riigijuhtimine tunnetas loomakaitse vajadust ja tähtsust täies ulatuses, ja sellele vastavalt töötas Riigiloomakaitse liit kõigi vastavate ja mõõduvate organisatsioonidega ühendas kontaktis ja sihikindla plaani järele. Kõrge, vastutustrikas ülesanne, mis langeb loomakaitsele üksnes meie koduloomade eest hoolitsemisel ja nende arvu säilitamisel vajaliku kõrgusel, annab juba üksinda tõenduse, et ka sõja puhul on loomakaitse tähtsam kui kunagi enne. Kõik loomakaitseõbrad mõtlesid seepärast 24. novembril, päeval, mil kümme aastat eest jõustus Riigiloomakaitse seadus, tänu meele Führerile, olles ühtlasi valmis edasi töötama suure, õilsa ülesande kallal, kuni loomakaitse aade on saanud rahvuslikuks üldvaraks ja on teostatud Führeri sõnad: „Uues riigis ei tohi esineda mingit loomade piinamist!“

Ludwig Zukovsky

Raadio

TRISIPÄEV, 21. DETSEMBER 1948.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päeva uudised. 6.30 Hommikukontsert (ülel.). 7.00 Päeva uudised saksa keeles. 7.15 Rõõmus algus (hpl.). 8.30 Põllumeestele: Pilma turustamise korraldustest (Tallinna Keskmisele juhataja agr. Albert Ise). 8.45 Päeva uudised. 9.00 Päeva uudised saksa keeles. 9.10 Landesdienest Ostland. 9.25 Saatepauz. 11.30 Kerge müng (hpl.). 12.15 Päeva uudised. 12.30 Päeva uudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkester ülemmüürikmeister Friedrich Tammari juhatusel ja hpl.). Saate kannab üle ka Riia saatja. 14.00 Päeva uudised saksa keeles. 14.10 Landesdienest Ostland. 14.20 Ajaviitaks (ülel.). Königsbergist ja Breslaust). 15.30 Rapsodiidid (hpl.). 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu tantsukapell juh. L. Taute). Vahetajal kell 16.45 Päeva uudised. 17.00 Päeva uudised ja saatetava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Jõuluõhtu Impiivaril“. Aleksis Kivi romaani „Selle vanda“. 18.20 Väike vahemäng (hpl.). 18.30 Aja kaja ja saatetava ülevaade. 19.00 Saatetava veste. 19.15 Rindereportaaž (ülel., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülel.). 19.45 Poliitiline loeng (ülel., saksa k.). 20.00 Päeva uudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Sõdurid lõbustavad sõdureid). 21.00 Päeva uudised. 21.15 Juhataja: Süt eesti rahvavõitlusest (hpl.). 22.00 Päeva uudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 22. DETSEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päeva uudised. 6.30 Hommikukontsert (ülel.). 7.00 Päeva uudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülel.). Hamburgist ja hpl.). 8.45 Päeva uudised. 9.00 Päeva uudised saksa keeles. 9.10 Landesdienest Ostland. 9.25 Saatepauz. 11.30 Tempol Tempol (Ringhäälingu tantsukapell juh. Vi. Sapošnin). 12.15 Päeva uudised. 12.30 Päeva uudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ringhäälingu tantsukapell Vi. Sapošnini juhatusel ja hpl.). 14.00 Päeva uudised saksa keeles. 14.10 Landesdienest Ostland. 14.20 Ajaviitaks (ülel.). Böömi riigisaatjalt, Breslaust ja Hamburgist). 16.00 Muusika pärastlõunaks (hpl.). 16.45 Päeva uudised. 17.00 Päeva uudised ja saatetava ülevaade saksa keeles. 17.15 Uuteist opereetidest (mgn. ja hpl.). 18.00 Lydia Koidula — eesti rahvuslulsetja. Mag. M. Jürma loeng. (s. k.). 18.10 Lõbusaid klassikuid (hpl.). 18.30 Aja kaja ja saatetava ülevaade. 19.00 Poliitiline loeng (ülel., saksa keeles). 19.15 Rindereportaaž (ülel., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülel.). 19.45 Poliitiline loeng (ülel., saksa keeles). 20.00 Päeva uudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund. (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga Vi. Sapošnini juhatusel ja solistid mgn.). 21.00 Päeva uudised. 21.15 „Terasaravrid“, Joh. Selgi kuuldemäng. Näitejuht: R. Opolo. (Häälitsvõtte 19. 12. 43. mgn.). 22.00 Päeva uudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

TAPA UUDISEID

Linnaelanikele petrooli ja pastlaid

Linnavalitsusel on võimalus vähesel määral jagada ostnute petrooli ostmiseks neile kodanikele, kellel puudub korteri elektrilülitust. Eelistatud seisukorras ostulubade saamisel on emad, kellel väikelapsed. Samuti on võimalus ostulubade saada pastlate ostmiseks mittekutsekogude liikmetel. Ka naha kogus on vähene, nii et saadakse stusoove rahuldada neil, kes vajavad naha hädasti ja ei ole varem nahka jalatsite arandamiseks saanud.

Jahuveski uus omaniku kätte

Tapa jahuveski, milline oli silani linnavalitsuse renditud endise omaniku Kruusbachi poolt, läks neli päevil uuele rentnikule. Uue veevirentnikuks on Rakvere tööstur Uueni, kellel varem oli Tapol mehaanika- ja raamatukoda. Uus rentnik kavatab veelki käiku lasta kabe paari kilvidega ja teisi uuendusi läbi viia, milliseid saab teostada saadavate materjalidega.

tuist torudest, tema mürskude verditarretavas ulmises ja siinas, mis halvavab aidant, tema leeknooltes. See on uduheitja, erirelv, meie vastaste hirm.

Katastroofiline toitlusolukord Nõukogude Liidus

Kuivõrd katastroofiline on toitlusolukord Nõukogude Liidus, selle kohta annab küllalt kujutava pildi mõni aeg tagasi kommunistlikule parteil häälekandja „Izvestija“ veergudel ilmunud juhtkiri. Selles abastatakse, et kogu tänavune viljasaak ähvardab hukkuda põidudel, sest kolhoosid pole võimelised teostama vähegi rahuldaval määral koristamistööd. Samuti on ebaõnnestunud täiel määral viljakoristamiskampaania, millele alul rajati rohkelt määral lootusi. Juhtkirja autor toob oma abastava kirjutise põhjendamiseks ka rea näiteid, milledest toome järgneva väljavõtte:

„Kurgani oblastis on ikka veel koristamata ligi pool miljonit hektari teravilja. Umbes 40 prots. viljasaagist Tšeljabinski oblastis seisab ikka veel kõrre peal. Suur hulk vilja on koristamata Kutbõševi ja Saratovi oblastis ning Kasahstani põhjapoolsetes osades.

Kui oblastites viljakoristamistöödega viivitatakse, siis paistab tõenäolisena, et osa saagist võib jääda lume alla.

Kirovi oblastis on paksmata vilja 700.000 ha, Gorki oblastis 600.000 ha, Rjazani oblastis 300.000 ha ja nii edasi.

Veelgi masendavam on mahajäämine viljapõldudega Siberi ja Volgaäärsete oblastite ja kraide piirkonnas.

Selles peegeldub kõige selgemini N. Liidu tagala praegune pale. Kolhoosidest on viljud kõik mehed alates poisikestest ja lõpetades elatunud vanakestega kas siis sõjaväkke või sõjavõistluse. Neile lisaks on viljud sõjaliste ülesannete täitmiseks ka kõik elujõulised naisterahvad. Veel alles jäänud eidekese ja lapsed ei suuda aga tulla toime viljakoristamistöödega selles ulatuses, et

eeloleval talvel saaks toidetud pusaarmee ja tagala elanikkond. Olukorra selgemaks mõistmiseks tuleks veel lisada, et kolhoosid on kaotanud ka kõik omad traktorid. Selle asemel, et toota uusi, põhendab Nõukogude valitsus tähelepanu ainult tankide tootmisele, mis aga juba päev bähinevad sadade kaupade sõjajärgelise hävitava tule. Vahel veel sellest, ka kuidagimoodi kõlblikud traktorite osad on võetud sõjaväe kasutusse. Kui siis veel lisada, et ka tehniline tööjõud on pea viimseini rakendatud sõjajärgelisele (täitmiseks, siis on olukorrad pilt enamvähem täielik. Kõige selle tagajärjel peab nüüd viljakoristamine sõudima isasade kombel küsiti. Mõnuguseid tulemusi see aga vähesel tööjõul juures annab, see peaks olema ka selge igale vähegi mõtlejale inimesele.

Kõige selle tulemusena seisavad nüüd bolševikud raskelt lahendatava toitlusprobleemi ees — kuidas korraldada eeloleval talvel kogu elanikkonna toitlustamist. Et seda osaltki lahendada, selleks alustasid nad suvel meeleheitlikku rünnakut Ukraina ja Valge-Ruteenia tagasivallutamiseks. Suure hoolimatusega paisati lahingusse suured tankidüksused ja kiirelt formeeritud uued diviisid. Määratute pingutuste tulemusena langes nende valdusse tagasi osa ihaldatavast territooriumist, kuid peitumuseks kujunest, et saak sealt oli juba aegsasti koristatud. Ainumaks saagiks neile oli vaid see, mida nad said rõõvida nende talupoegade isiklikult viljasaagist, kes jäid saksa vägede lahkimisel veel paigale. Kuid säärane „viljasaak“ ei suuda anda mingit nimetatamisväärt lasta eeslinil viibivate pusaarmee osade toitmiseks, rääkimata juba üldise toitlustusprobleemi lahendamisest.

Loov noorus

Euroopa üliõpilaskonna kohustused ja ülesanded

Et seda teemat edukalt käsitleda, peame eelkõige defineerima mõiste „esimene kaastõuline“, mida meie, Euroopa saatuliidus võitlevate rahvaste üliõpilased, endale nõuame.

Meie jaoks ei ole töö õiguseks, teatav nõue marksistlikkude sotsiaalteooriate mõttes, mida tuleb kaitsta, või lihtsalt paratamatult eksiteerimisvõimalus ja -tingimus nagu liberaalidel, vaid sotsiaalne ülesanne.

Esimene kaastõuline olla tähendab, kohustada end ühiskonna ja iseenda suhtes suurimateks pingutustek.

Ülesanded, mida uus Euroopa asetab meile, noortele, on tõepoolest hiiglasuured, sama haaravad on ka poliitilised, sotsiaalsed ja majanduslikud probleemid, mida meil tuleb lahendada.

Meile, kes me seda oleme mõistnud, tähendab see, teha inimestele nende maise rännaku tõeline mõte järele mõistatavaks, võidelda mõistmatuse ja egoismi vastu.

Tervete ja tugevate rahvaste ülikoolinoorus teab, et ta elab rahvale ja sellega ühes kõigi Euroopa rahvaste suuremale ühiskonnale.

Elada tähendab: täna võidelda ja homme töötada. Ka tänapäeva lahingumüras peame looma kõigest jõust.

Juba kooruvad välja, sarnanedes metallile sulatisahjus, need väärtused, mis homme moodustavad õiglasema ajaloo põhialused, kõigi ustavas koostöös püsivate ja vastutustundelikult töötavate rahvaste ajaloo.

Neil väärtustel tuleb aga esmajoones läbi teha proov ja omandada kujur; ja kes oleks enam õigustatud neid proovima kui meie ülikoolinoorus tõsiste silmade ja tugevate südametega.

Sajandid on neid vajanud, kuna see noorus oskab paistet eraldada leegist, tavalist ainukordsest.

See noorus on oma rahva tõuliste jõudude kaudjaks ja teab, et loomulik ja kultuuriline mitmekesisus põhjustab ajaloo õige arengu, eesmärgiks ühendatud Euroopa.

Uue julgusega leiab see noorus vahendeid, suunata kõigi meelsust ühele sihile, ilma nende olemust murrise surumata. Seepärast väidame meie, et üliõpilane on uus Euroopas esimeseks tööliseks, sest ta suudab ühtaegu õppida, üles ehitada, võidelda ja töötada.

Talupoegade ja kätega ning ajudega töötajate nähtavas liidus on meie rahvad leidnud oma vaimse ülesande. Nemat tunnevad lause tähendust: „Ei ole suuri ega väikeid asju, on ainult ülesanne.“ (Fashistliku õpetuse 1. punkt.)

Saaremaal ja Rohnus alles karjad väljas

Kuressaarest, 18. 12. (ON). Rohnu saarel ja mõnes Saaremaa osas käivad karjad veel praegugi väljas.

Kura talupoegade õhtused kokkutulekud

Liibavist, (DNB). Liibavi ümbruskonnas valdades algasid traditsioonilised talveõhtused koosviibimised. Nendeks õhtuteks, mis tavaliselt leiavad lüh- ja pühapäeviti, kogunevad põllumehed vaheldumisi üksteise poole, et saata ühiselt mõnda mõningaid tunde, kuulata ergunuspakkuvaid ettekandeid põllumajanduslikudelt eriteadajalt ja vahetada mõtteid mitmesuguste aktuaalsete, talu- ja puutavate põlvkõlasmuste üle. Põllumajanduslikud organisatsioonid näitlikmud kujuvad nende kokkutulekute puhul kindlaid ja särke rindesõdurite.

Töölisele, kes tänapäeval ehitab vabrikus kahureid ja tanke ja homme juba võib-olla valmistab adrateri või traktoririhmu, annab uus Euroopa tööd, mis võimaldab talle minna õhtul kauniste kodusse, kus teda ootab rikkalik söömaaeg oma laste keskel.

Üliõpilasel puudub aga just siis õhtu ja hommik.

Materjaalset ja ideelist laadi probleeme, poliitilised ja majanduslikud, teaduse ja tööstuse aladelt, nõuavad iga tund oma otsustamist, et saavutused, mis osteti lahinguväljadel meie sõdurite verega, jääksid püsima.

See maksab meile rasket vaeva ja tõsist tööd, sest ei ole suuri ega väikeid asju, vaid ainult ülesanne; samuti ei eksisteeri kehalist ega vaimset tööd, vaid ainult töö.

Haavati raudteelast

Nädala algul toodi Tapa haigemajja ravige kohalik raudteelane Harald Põhjala, kellel oli raskekujuline nohaav seljas kopsu piirkonnas. H. Põhjala seletas õnnetuse, et teda haavavad tuumad isik. Arst tunnistas haava raskete liiki kuulavake.

Parlamentarismi pankrot Inglismaal

Genfist. (DNB). Briti ametnikkude liidu president W.J. Brown seletas Londoni „Daily Expressile“, et tänapäeval valitsevat inglise parlamendis vähem vabadust kui ei kunagi enne viimase 150 aasta jooksul.

Inglaste tunnustus Saksa rünnaku ägedusele

Genfist. (DNB). Briti teadeteagentuur teatab Moskvast, et Saksa rünnak Kiievi sektorite teostus ägedusega, mida ei ole enam ammu nähtud.

Raske haiguse järele ninna igaveele unole meie armas tädi

MARIE KÖHLER

sünd. Kalmet

mälestavad unustamata leinas perekonnad Ojad Kiviõli ja Tartus.

Isamaa lü hoides, vaenlaste vastu võideldes langes idarindel

ARVED JOHANNES UUSORG

sünd. 10. veebr. 1924.
langes 8. nov. 1943.

Sügavas leinas: vanemad, vennad, õed-meels lastega, tädi.

E.E.L.K. Järva-Jaani kog. Noorte koondis

Suuremat armastust ei ole ühelgi, et tema oma elu jätab oma vendade eest.

Joh. ev. 15. 13.

Hästitõdetud friistõugu aher LEHM VÄTADA vanema hobuse ehk silu vastu. Teatada eit.

Teadmiseks põllupidajale, normivilja tootjale, teatant, et Kareda, Koigi, Võhmta ja Väinjärve talunikud võivad normivilja ära anda Rotermanni Tehaste Ema ostupunkti, mis asub V. Reva kaupluses Eenas, Pikk 12. Igasuguse vilja vastuvõtt toimub igal äripäeval kohemaks etaval raha eest vastavalt nooteeritud hindadele vilja sordi ja kvaliteedi alusel, ühes ametliku vastuvõttuõendi väljandamisega. Rotermanni Tehaste Ema Viljapunkti Juhataja.

JÄRVA TEATAJA Nr. 147
Telsipäeval, 21. detsembril 1943, a. Lhk. 4

Võitlus bolševikkude eelpostiga idarindel. (PK-sõjakirjas. Keiner Wb)

Kuidas töötab uduheitja

Ajakirjanduses ilmunud pildid ja kirjutused erirelvad — uduheitjad — on kõitnud avalikkuse tähelepanu. „Mis see on?“ küsivad inimesed. Põnevalt vaatavad nad kinos nädala ringvaadel ja kehitavad nõutult õigu: „Pole veel kunagi näinud, pole aimu.“ Keegi asjassepühendatu ehk vastas siis salapärasevalt. „Need on uduheitjad, uus erirelv.“ Palju targemaks aga sellest ei saadud. „Mis asjad need on, need uduheitjad? Miks ei kasutata nende asemel kahurit?“

Peatume pikemalt vastandit — kahur — uduheitja — juures. Millega erinevad nad teineteisest ja milles peituvad nende omapärased?

Kahur oma pikka toruga annab mürske juhtimise ja suuna. Tõuke saab mürsk püssirohulaadungilt. Missugused raskused tulenevad sellest kahurväelasele? Püssirohu plahvatus ja sellele järgnev granaadi väljapaikamine esitab suuremaid nõudeid kahuritorule. Teatava arvu väljatulistamiste järele on see „ära tarvitatud“, ükskõik kui heast terasest toru ka oleks valatud. Uue toru valmistamine esitab jällegi suuri nõudeid sõjatööstusele.

Hoopis vastupidisel põhimõttel töötab aga uduheitja, too erirelv. See on lihtne väike käru. Ta ehitamina ei nõua

mingeid tööstuslikke pingutusi. Kuus lühikest jässakat toru on monteeritud madalale kärele. Rohkem pole temast näha. Milles peitub siis ta mõistatus?

See peitub selle relva granaadi printsiibis. See on valmistatud raketi põhimõttel. Mürsku ei pane liikuma püssirohulaeng, vaid tulestest annab talle hoo, saates mürsku ta teel ja andes talle tulekomeedina lennuhoogu ja jõudu. See on põhjus, miks siin ei vaja ta terastoru. Väike tugev toru täidab sama olstarbe. Jah, see on nii lihtne, et võib isegi ühendada palju sääraseid torusid. Sellega on üldeldud, et üks niisugune silmapaistmatu käru võib paisata vaenlase suunas pooltoosinat mürsku. Ja kui koondada hulk sääraseid lihtsaid kärusid või „uduheitjaid“, siis võib juhtida vaenlase valduses olevale maa-alale raskeimat tulid.

Õudus võib vallata vaenlast, kuuldes kiledat vihinat, nähes pikki suitsujägesid, neid leeknooli, mis lähenevad talle kohutava mühinaga. Iga meeter maapinnast ta ümber on muutunud põrguks, kõikjal lõhkevad mürsud. Äkki lõpeb see, jättes enda järele halvava vaikuse. Ja niisama järsku ja õudustekitavalt algab uus tahts kusagil mujal.

Selles peitubki uduheitja mõistatus. Tema demonlikus järsus tules lugema-